

Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami kwalifikacji w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji

Katarzyna TRAWIŃSKA-KONADOR

Powiązanie informacji o zawodach z kwalifikacjami w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji jako pożądana komplementarność systemowa

Relationship between the Information about professions and the qualifications included in the Integrated Qualifications System as a desired systemic complementarity

Słowa kluczowe: informacja o zawodach, kwalifikacje, Zintegrowany System Kwalifikacji.

Key words: information about professions, qualifications, Integrated Qualifications System.

Abstrakt. Systemic tools, such as the standards of professional competences and qualifications, the description of which enables them to be assigned the level of the national qualifications framework, function in the national qualifications systems as collections of information on competences important from the point of view of the labour market and educational system. It is important to recognise the potential of the relationship between the standards of professional competences and qualifications, described in accordance to the Act on ZSK, given the fact that they coexist under the Polish Integrated Qualification System.

Wprowadzenie. W Polsce istnieją dwa narzędzia systemowe ważne dla polityki edukacyjnej i rynku pracy, o komplementarności których mówi się od dawna: standardy kompetencji zawodowych i Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK). W roku 2013, tj. na dwa lata przed uchwaleniem ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji i wprowadzeniem wraz z nią pojęcia kwalifikacja wraz ze standardami jej opisu¹, H. Bednarczyk i I. Woźniak w artykule opublikowanym na łamach *Edukacji ustawicznej dorosłych* wskazali, że „Informacja zawodoznawcza dostarczana w opisie standardu kompetencji zawodowych może być wykorzystana także w innych podsystemach społecznych, np. w Krajowym Systemie Kwalifikacji², w tym w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji. Dla celów opisanie kwalifikacji zawodowych wprowadzanych do Rejestru można będzie wykorzystać opisy wymagań kompetencyjnych zawartych w standardach”³. Dostrzeżenie potencjału wzajemnej relacji narzędzi systemowych, jakimi są standardy kompetencji zawodowych i kwalifikacje opisane zgodnie z ustawą o ZSK, nabiera jeszcze większego znaczenia w obliczu ich współzycowania w obecnej rzeczywistości polskiego Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Nie ulega wątpliwości, że ich komplementarność powinna być dostrzeżona i wykorzystana dla dobra szerokiej grupy interesariuszy rynku pracy oraz w celu dążenia do najważniejszego celu, jakim jest dopasowanie kompetencji i kwalifikacji względem aktualnych potrzeb pracodawców.

Standardy kompetencji zawodowych a kwalifikacje w ZSK. Analiza powiązań. Systemowe narzędzia takie jak standardy kompetencji zawodowych i kwalifikacje, których opis umożliwia przypisanie im poziomu krajowej ramy kwalifikacji, pełnią w krajowych systemach kwalifikacji na całym świecie funkcję zbiorów informacji o kompetencjach ważnych z punktu widzenia rynku pracy i systemu edukacji.

W Polsce standardy zawodowe rozwijane są już od dwudziestu lat: prace nad tworzeniem ich metodologii rozpoczęto w roku 1998 projektem „Budowa standardów kwalifikacji zawodowych w Polsce”, realizowanym z inicjatywy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (Departament Rynku Pracy) – przy współpracy Europejskiej Fundacji Kształcenia Zawodowego, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Krajowego Urzędu Pracy i Biura Koordynacji Kształcenia Kadr⁴.

W następnych latach, w ramach kolejnych projektów współfinansowanych z funduszy unijnych, metodologia tworzenia standardów zawodowych była rozwijana i poddawana refleksji związanej z rozwojem polskiego systemu kwalifikacji i europejskimi trendami.

¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. *Dz.U. 2016 poz. 64; dalej: Ustawa o ZSK.*

² Do 2013 posługiwano się w Polsce określenie „Krajowy System Kwalifikacji”, określenie to zmieniono później na „Zintegrowany System Kwalifikacji”.

³ Henryk Bednarczyk i Ireneusz Woźniak, „Standardy kompetencji zawodowych w aktywizacji rynku pracy”, *Edukacja ustawiczna dorosłych*, 2013, s. 8.

⁴ Stefan M. Kwiatkowski, Henryk Bednarczyk, i Ireneusz Woźniak, „Opracowanie i upowszechnienie Krajowych Standardów. Rozwój i współpraca (Warszawa: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy, 2007), s. 15.

W 2012 roku, wraz z rozpoczęciem projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Rozwijanie zbioru krajowych standardów kompetencji zawodowych wymaganych przez pracodawców”, do metodologii tworzenia standardów zawodowych wprowadzone zostało podejście oparte na efektach uczenia się. W ramach tego projektu opracowano standardy dla 300 zawodów wg zmienionego modelu standardu, który zgodnie z obowiązującym słownikiem towarzyszącym Europejskiej i Polskiej Ramie Kwalifikacji nazwany został standardem kompetencji zawodowych (poprzednio: kwalifikacji zawodowych) dla podkreślenia jego związku z miejscem wykonywania pracy. Nowy model standardu kompetencji zawodowych w swoim założeniu stał się kompatybilny z projektowanymi w latach 2012–2015 założeniami Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji⁵.

Obecnie, tj. od czerwca 2017 roku, realizowany jest kolejny etap prac nad opisem standardów kompetencji zawodowych. W ramach projektu Infodoradca+ realizowanego na zlecenie MPRiPS przewidziano rozwinięcie, uzupełnienie i aktualizację informacji o zawodach (poszerzony model informacji o zawodach (IoZ)) dla minimum 1000 zawodów, ujętych w klasyfikacji zawodów i specjalności, oraz ich upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji w instytucjach rynku pracy (IRP). Zakończenie projektu zaplanowano na czerwiec 2019 r. Niewątpliwą wartością realizowanego projektu jest właśnie aktualizacja metodologii i podejścia do modelu informacji o zawodach, który w nowym ujęciu wiąże informacje zawarte w standardzie kompetencji zawodowych z dodatkowymi, nowymi rozwiązaniami systemowymi, takimi jak elementy Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji czy Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (ESCO).

W odróżnieniu od standardów zawodowych, które rozwijane i wykorzystywane są na gruncie polskim od dwóch dekad, kwalifikacje opisywane zgodnie ze standardami opisu w ZSK to rozwiązanie nowe i będące wciąż na etapie wdrażania. Stanowią one jeden z kluczowych elementów Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Właściwe opisy kwalifikacji mają kluczowe znaczenie dla wypełniania przez ZSK jego funkcji nowego typu narzędzia polityki na rzecz uczenia się przez całe życie. Najważniejszą częścią tego opisu jest przedstawienie wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się, to znaczy:

- zakresu wiedzy, którą musi dysponować osoba ubiegająca się o kwalifikację;
- umiejętności, które musi mieć ona opanowane;
- zasad postępowania, które musi mieć przyswojone⁶.

W kontekście rozważań na temat powiązań narzędzia jakim są standardy kompetencji zawodowych z kwalifikacjami w ZSK, podkreślić należy, że efekty uczenia się stanowią ich wspólny mianownik.

Podejście oparte na efektach uczenia się wiąże ze sobą kluczowe europejskie narzędzia opracowane w ciągu ostatniej dekady, w szczególności Europejską Ramę

⁵ Bednarczyk i Woźniak.

⁶ Stanisław Sławiński, *Mała encyklopedia ZSK*, Wydanie I (Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2017), s. 39. <<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1287-mala-encyklopedia-zsk>>.

Kwalifikacji i ramy kwalifikacji opracowane w poszczególnych państwach członkowskich. Podejście to po raz pierwszy sformułowane zostało *explicite* w europejskich dokumentach strategicznych w 2003 roku i od tego czasu jest systematycznie promowane w agendzie politycznej UE na rzecz edukacji, szkoleń i zatrudnienia. W tym miejscu należy wspomnieć, że podejście oparte na efektach uczenia się stosowane było w niektórych państwach europejskich znacznie wcześniej, czego przykładem są reformy w Wielkiej Brytanii i Finlandii w latach 80. i 90.

W Polsce zmiany w kierunku dostosowania istniejących rozwiązań do systemu opartego na efektach uczenia się zapoczątkowano w 2008 r., kiedy to dokumenty określające programy nauczania w polskich szkołach zaczęły być definiowane w języku efektów uczenia się. Znacząca reforma podstaw programowych kształcenia w zawodach, zakończona w 2012 r. polegała m.in. na „przetłumaczeniu” jej na język efektów uczenia się. Z kolei w szkolnictwie wyższym wprowadzono w 2011 r. obowiązek formułowania programów kształcenia w języku efektów kształcenia określonych w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego. W 2012 r. wprowadzono także zmiany w zakresie egzaminów czeladniczych i mistrzowskich przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych⁷.

Ustawa o ZSK definiuje natomiast efekty uczenia się jako wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się. W opublikowanym w 2017 r. przez Instytut Badań Edukacyjnych Słowniku Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji poza powyższymi definicjami znaleźć można bardziej potoczne, opisowe objaśnienie terminu efektów uczenia się: *Używając potocznego języka, można to pojęcie wyjaśnić następująco: na efekty uczenia się składa się to, co człowiek wie i rozumie, co potrafi wykonać, a także to, do jakich zobowiązań jest przygotowany. Poszczególne efekty uczenia się mogą mieć charakter specyficzny dla danej kwalifikacji lub uniwersalny; mogą np. odnosić się do tzw. kompetencji kluczowych lub ogólnozawodowych*⁸.

Rozważanie na temat powiązania ze sobą narzędzi systemowych jakimi są standardy kompetencji zawodowych oraz kwalifikacje w ZSK należy rozpocząć od przytoczenia definicji zawodu oraz kwalifikacji. Wykonawcy projektu Infodoradca+ powołują się na następującą definicję zawodu: „Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania”⁹. Ustawa o ZSK definiuje natomiast pojęcie kwalifikacji następująco: „Kwalifikacja to zestaw efektów uczenia się

⁷ Trawińska-Konador K. (2018), *Rozwiązania systemowe kształtujące rozwój systemu kwalifikacji*, mimeo.

⁸ Stanisław Sławiński, *Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*, Wydanie II (Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2017), s. 17.

⁹ Krzysztof Symela i Ireneusz Woźniak, *Podręcznik. Jak tworzyć informacje o zawodach funkcjonujących na rynku pracy?* (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB, 2018), s. 16.

w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący” (ustawa o ZSK, art. 2, pkt 8).

Mając na uwadze powyższe definicje należy zwrócić uwagę, iż Informacja o zawodzie oraz standard kwalifikacji to wystandaryzowane zbiory informacji służące innym celom wyznaczonym w polskich systemach kształcenia i pracy. Nie ulega jednak wątpliwości, że ich komplementarność może odegrać znaczącą rolę w procesie dopasowania kompetencji i kwalifikacji względem aktualnych potrzeb pracodawców.

Przyjmując za punkt wyjścia założenie, iż wykonywanie zawodu wiąże się z posiadaniem kwalifikacji, rozumianej jako potwierdzone w wyniku walidacji efekty uczenia się, **Informacje o zawodach** można i należy traktować jako zbiór wymagań i oczekiwań rynku pracy wobec podmiotów (instytucji kształcenia formalnego i pozaformalnego a także instytucji certyfikujących) w dostarczaniu mu kwalifikacji odpowiednio aktualnych i wysokiej jakości.

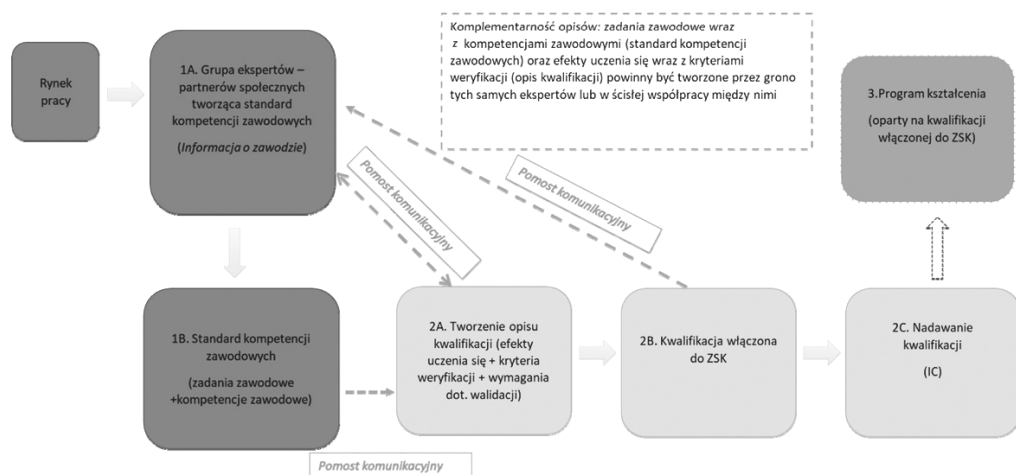
Z kolei opis kwalifikacji zawiera elementy niezbędne dla prawidłowej walidacji kompetencji wymaganych dla danej kwalifikacji, czyli efekty uczenia się powiązane z kryteriami weryfikacji i wymagania dotyczące przeprowadzenia procesu walidacji wobec instytucji certyfikującej.

Ujęcie kwalifikacji poprzez efekty uczenia się pozwala lepiej realizować cele polityki na rzecz uczenia się przez całe życie, takie jak formalne potwierdzanie wyników uczenia się uzyskiwanych w bardzo różny sposób (np. w toku pracy, w czasie wolnym), tworzenie bardziej przejrzystej oferty kwalifikacji, lepsze dopasowanie nadawanych kwalifikacji do bieżących potrzeb uczestników rynku pracy. Opis poprzez efekty uczenia się zapewnia większą czytelność kwalifikacji funkcjonujących na krajowym rynku pracy dla osób planujących swój rozwój oraz dla pracodawców poszukujących odpowiednich pracowników. Taki opis kwalifikacji zwiększa ich przejrzystość i wiarygodność także w przestrzeni międzynarodowej, ponieważ umożliwia przypisanie kwalifikacjom poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji, która ma odniesienie do Europejskiej Ramy Kwalifikacji.

Biorąc pod uwagę powyższe można więc stwierdzić (ryzykując pewne uproszczenie), że Informacja o zawodzie potraktować można jako komunikat rynku pracy dotyczący zapotrzebowania na kompetencje niezbędne, aby dany zawód wykonywać. Natomiast kwalifikacja wraz z elementami jej opisu informuje, jakie kompetencje się za nią kryją, w jaki sposób zostaną one zweryfikowane i dostarczone przez system edukacji oraz, co szczególnie istotne w tym kontekście, wskazuje na typowe możliwości wykorzystania danej kwalifikacji na rynku pracy. W tym kontekście logicznym jest więc pytanie, czy na poziomie systemowym zapewniony jest przepływ informacji między tymi dwoma źródłami informacji o kompetencjach? Czy system dostarczania, podaży kompetencji i kwalifikacji, czyli ogólnie rzecz biorąc system edukacji, połączony jest z systemem popytu na kompetencje, czyli z systemem rynku pracy i jednym z jego narzędzi jakim jest Informacja o zawodach?

Możliwości powiązania standardu kompetencji zawodowych (w ramach Informacji o zawodach) i kwalifikacji w ZSK. Na poniższym rysunku (Schemat 1) przedstawiono kluczowe elementy tworzenia standardów kompetencji zawodowych oraz kwalifikacji w ZSK. Schemat ukazuje powiązanie między trzema narzędziami służącymi właściwej identyfikacji, opisaniu i dostarczeniu na rynek pracy pożądanych kompetencji i kwalifikacji:

- Kolorem niebieskim zaznaczono etapy procesu formułowania i opisanie kompetencji zawodowych.
- Kolorem pomarańczowym zaznaczono etapy procesu opisanie kwalifikacji i włączenia jej do ZSK zgodnie z zapisami ustawy o ZSK.
- Kolorem zielonym zaznaczono etap tworzenia programu kształcenia, odnoszący się do efektów uczenia się, opisanych dla danej kwalifikacji.

Schemat 1. Poglądowy schemat powiązania standardu kompetencji zawodowych z opisem kwalifikacji

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wspomniano we wcześniejszej części artykułu dwa narzędzia służące właściwej identyfikacji, opisowi i dostarczeniu na rynek pracy pożądanych kompetencji (w tym zawodowych), tj. Informacja o zawodach oraz kwalifikacje opisane zgodnie ze standardami ustawy o ZSK warto traktować łącznie i zapewnić ich komplementarność. Zaproponowany schemat ukazuje miejsca „styku” obydwu procesów i punkty, w których możliwe jest budowanie pomostów komunikacyjnych umożliwiających skorelowanie ze sobą działań obydwu podsystemów.

W proponowanym schemacie wyróżniono następujące elementy:

Powołanie grupy roboczej dla stworzenia standardu kompetencji zawodowych (Informacja o zawodzie)

Na tym etapie najważniejszym założeniem jest, że w procesie formułowania zestawu zadań zawodowych i kompetencji zawodowych wpisujących się w te zadania udział biorą eksperci posiadający najszerszą wiedzę na temat danego zawodu.

Zgodnie z założeniami metodologii projektu Infodoradca+ założenie to jest wypełniane poprzez zaangażowanie do projektu ekspertów – przedstawicieli partnerów społecznych, zwłaszcza:

- organizacji pracodawców, w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego,
- organizacji związkowych, w rozumieniu ustawy o Radzie Dialogu Społecznego,
- branżowych, ponadbranżowych lub regionalnych organizacji pracodawców,
- branżowych, ponadbranżowych lub regionalnych organizacji związkowych,
- samorządów gospodarczych,
- samorządu gospodarczego rzemiosła,
- samorządów zawodowych,
- innych niż ww. organizacji/podmiotów/instytucji powiązanych z rozwojem pracowników w danym zawodzie/grupie zawodów.

Sformułowanie standardu kompetencji zawodowych (zadania zawodowe + kompetencje zawodowe). W projekcie Infodoradca+ dla zawodów sporządzana jest Informacja o zawodzie zawierająca oprócz standardu kompetencji zawodowych także szereg innych użytecznych informacji dotyczących danego zawodu, takich jak: szczegółowy opis zawodu, odniesienie do sytuacji zawodu na rynku pracy i możliwości doskonalenia, odniesienie do europejskiej klasyfikacji umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (ESCO), słownik definicji powiązanych z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawczych) oraz definicji związanych z wykonywaniem zawodu (branżowych).

Stworzenie opisu kwalifikacji (efekty uczenia się, kryteria weryfikacji, wymagania dot. walidacji)

Opis kwalifikacji zawiera elementy niezbędne dla przeprowadzenia prawidłowej walidacji kompetencji wymaganych dla danej kwalifikacji. Najważniejszą częścią tego opisu jest przedstawienie wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się, to znaczy:

- zakresu wiedzy, którą musi dysponować osoba ubiegająca się o kwalifikację;
- umiejętności, które musi mieć opanowane;
- zasad postępowania, które musi mieć przyswojone.

W schemacie opisu kwalifikacji ustalonym w ustawie o ZSK poza efektami uczenia się, są przewidziane również inne informacje. Są to m.in.: dane na temat zapotrzebowania na kwalifikację, informacje o warunkach, które musi spełnić osoba ubiegająca się o kwalifikację, oraz o instytucjach certyfikujących i sposobie walidowania.

Informacje te mogą być ważne dla różnych grup osób i instytucji zainteresowanych kwalifikacjami: osób planujących swoją ścieżkę kariery, rodziców uczniów, pedagogów szkolnych, doradców edukacyjnych i zawodowych, szkół, instytucji certyfikujących, pracodawców, a także organów administracji publicznej różnych szczebli.

Dlatego opisy wszystkich kwalifikacji włączonych do ZSK muszą być publicznie dostępne w internecie za pośrednictwem Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji¹⁰.

W kontekście tematu niniejszego artykułu szczególnie istotna jest rola środowisk branżowych w tworzeniu opisu kwalifikacji, a następnie sporządzenie wniosku o włączenie jej do ZSK przez ministra właściwego. W ramach kolejnych projektów systemowych realizowanych w IBE po wejściu w życie ustawy o ZSK, podejmowane są działania mające na celu wsparcie eksperckie podmiotów opisujących kwalifikacje rynkowe i planujących ich zgłoszenie do ZSK. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, iż eksperci IBE wspierają ekspertów branżowych w procesie sporządzenia wniosku o włączenie kwalifikacji, pomagają formułować informacje w sposób wymagany we wniosku, zgodny z wymogami ustawy, natomiast same efekty uczenia się, ich zakres i poziom szczegółowości oraz inne informacje dotyczące specyfiki danej kwalifikacji formułowane są przez ekspertów z branży właściwej dla danej kwalifikacji, współpracujących z podmiotem zgłaszającym kwalifikację.

Kwalifikacja włączona do ZSK

W procesie włączania kwalifikacji do ZSK bardzo ważną rolę odgrywają konsultacje dotyczące wniosku o włączenie danej kwalifikacji z zainteresowanymi środowiskami oraz opinie specjalistów dotyczące celowości włączenia danej kwalifikacji rynkowej do ZSK.

Celem konsultacji środowiskowych jest zarówno poinformowanie środowiska o rozpoczęciu prac związanych z włączeniem danej kwalifikacji rynkowej do ZSK, jak i pozyskanie opinii środowisk na temat informacji podanych we wniosku. Efektem takiej konsultacji jest dostarczenie ministrowi argumentów do merytorycznej oceny złożonego wniosku. Po przeprowadzeniu konsultacji minister występuje do specjalistów z prośbą o opinię dotyczącą społeczno-gospodarczej potrzeby włączenia danej kwalifikacji rynkowej do ZSK. Do tego zadania powinny być wybrane osoby:

1. posiadające doświadczenie praktyczne w dziedzinie, której dotyczy dana kwalifikacja rynkowa;
2. reprezentujące środowiska, w których dana kwalifikacja funkcjonuje;
3. posiadające kompetencje pozwalające na ocenę efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji, której dotyczy wniosek.

Po zapoznaniu się z opinią specjalistów minister dokonuje oceny merytorycznej kwalifikacji rynkowej, której dotyczy wnioski o włączenie jej do ZSK. Ocena merytoryczna dokonana przez ministra dotyczy kilku kwestii. Po pierwsze, tego, czy istnieje wystarczające uzasadnienie, żeby daną kwalifikację rynkową włączyć do ZSK. *Ważne jest tu, czy istnieje społeczno-gospodarcze zapotrzebowanie na tę kwalifikację, czy jest ona możliwa do osiągnięcia w dającym się przewidzieć czasie oraz czy w ZSK nie ma już zbyt podobnej kwalifikacji.* Po drugie, ocena dotyczy tego, *czy efekty uczenia się wymagane dla tej kwalifikacji odpowiadają zadaniom, które mają być podejmowane przez osoby posiadające tę kwalifikację.* Ocena merytoryczna obejmuje także adekwatność wymagań dotyczących walidacji do efektów uczenia się zawartych w opisie kwalifikacji.

¹⁰ Sławiński, *Mała encyklopedia ZSK.*, s. 39.

Tworzenie programów kształcenia opartych na opisie kwalifikacji. Proces tworzenia programu kształcenia opartego na opisie kwalifikacji włączonej do ZSK nie jest ujęty w ustawie o ZSK. Stanowi jednakże wypadkową wszystkich procesów poprzedzających go i tym samym przyczynia się do nadawania kwalifikacji, których jakość zabezpieczona jest w procesie ich tworzenia oraz nadawania. Z tego względu proces ten zasługuje na wyodrębnienie go i umieszczenie na schemacie.

„Pomosty komunikacyjne” między standardem kompetencji zawodowych a kwalifikacjami w ZSK. Na powyższym schemacie wskazano elementy obydwu procesów, które przy odpowiedniej korelacji działań mogłyby stanowić punkty wymiany informacji, „pomosty komunikacyjne”, zapewniające kompatybilność obydwu narzędzi systemowych.

Takie podejście może zapewnić komplementarność dwóch narzędzi (Informacji o zawodach oraz kwalifikacji w ZSK) i w efekcie system kształcenia w Polsce spajać a nie rozwarstwiać.

Pożądanym jest zabezpieczenie systemowe (międzyresortowe) korelacji między kategoriami „wyodrębnione zestawy efektów uczenia się”, w opisie kwalifikacji a zadaniami zawodowymi w Informacji o zawodach oraz, schodząc na poziom bardziej szczegółowy, pomiędzy kategoriami „poszczególne efekty uczenia się w zestawach oraz kryteria ich weryfikacji” w opisie kwalifikacji a „kompetencje zawodowe Kz1, Kz2, Kzn...” w Informacji o zawodach. Korelacja ta jest kluczowa dla spójności systemu edukacji i rynku pracy. Efekty uczenia się w opisie kwalifikacji mogą i powinny wykraczać poza zbiór kompetencji zawodowych sformułowany dla danego zawodu, jednakże w swoim zakresie obydwie zbiory powinny być spójne.

W pożądanym scenariuszu działania efekty uczenia się powinny być formułowane z uwzględnieniem wykazu zadań zawodowych przez tę samą grupę ekspertów (pomost komunikacyjny między elementami 1A i 2A). Jeżeli jednak z przyczyn obiektywnych takie współdziałanie nie jest możliwe, to zadbać należy, aby eksperci formułujący założenia do dokumentu powstającego jako drugi w kolejności, byli zobligowani do zapewnienia spójności między obydwoma zestawami informacji poprzez uwzględnienie zawartości dokumentu zastanego (pomost komunikacyjny między elementami 1B i 2A oraz 2B i 1A). Warto zwrócić uwagę, że sformułowanie efektów uczenia się, przy uwzględnieniu odpowiednich standardów zawodowych, z dużym prawdopodobieństwem ułatwi i przyspieszy proces włączania kwalifikacji na etapie konsultacji środowiskowych oraz oceny ekspertów, posiadających doświadczenie praktyczne w dziedzinie, której dotyczy dana kwalifikacja rynkowa.

Jak wielokrotnie wspomniano wyżej, podejście takie, polegające na wymianie informacji o kompetencjach pożądanym przez rynek pracy i oferowanych przez system edukacji, ma szansę stanowić realne wsparcie procesu dopasowania popytu i podaży na kompetencje w Polsce. W interesie wszystkich zainteresowanych stron, odpowiedzialnych za zgodne z założeniami funkcjonowanie szeroko pojętego systemu kwalifikacji, jest usprawnienie i wzmocnienie komplementarności wyżej opisanych rozwiązań.

Bibliografia

1. Bednarczyk Henryk i Ireneusz Woźniak, „Standardy kompetencji zawodowych w aktywizacji rynku pracy”, *Edukacja ustawiczna dorosłych*, Radom 2013, 42–59.
2. Kwiatkowski, Stefan M., Henryk Bednarczyk i Ireneusz Woźniak, „*Opracowanie i upowszechnienie Krajowych Standardów. Rozwój i współpraca* (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy, Warszawa 2007).
3. Sławiński Stanisław, *Mała encyklopedia ZSK*, Wydanie I (Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2017) <<http://www.kwalifikacje.edu.pl/pl/publikacje/1287-mala-encyklopedia-zsk>>.
4. *Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*, Wydanie II (Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2017).
5. Symela Krzysztof i Ireneusz Woźniak, *Podręcznik. Jak tworzyć informacje o zawodach funkcjonujących na rynku pracy?* (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018).
6. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.

Katarzyna TRAWIŃSKA-KONADOR

Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie